

Het digitale kadaster 1832

*Het digitale kadaster als basis voor onderzoek naar Middeleeuws agrarische
veenontginningen*

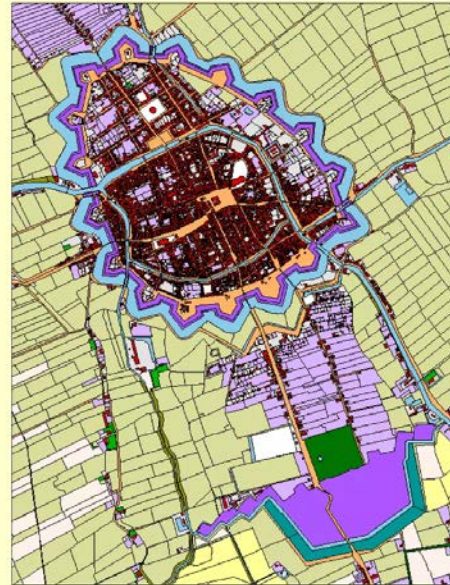
Dennis Worst

Senior Projectleider Landschap & Cultuurhistorie

FRYSKE AKADEMY

Fryske Akademy en ontwikkeling HISGIS

HISGIS: het gedigitaliseerde kadaster van 1832 als basis voor de presentatie en analyse van historische geoinformatie

J.A. (Hans) Mol, Fryske Akademy, KVAN-dagen, Leeuwarden 7 juni 2011

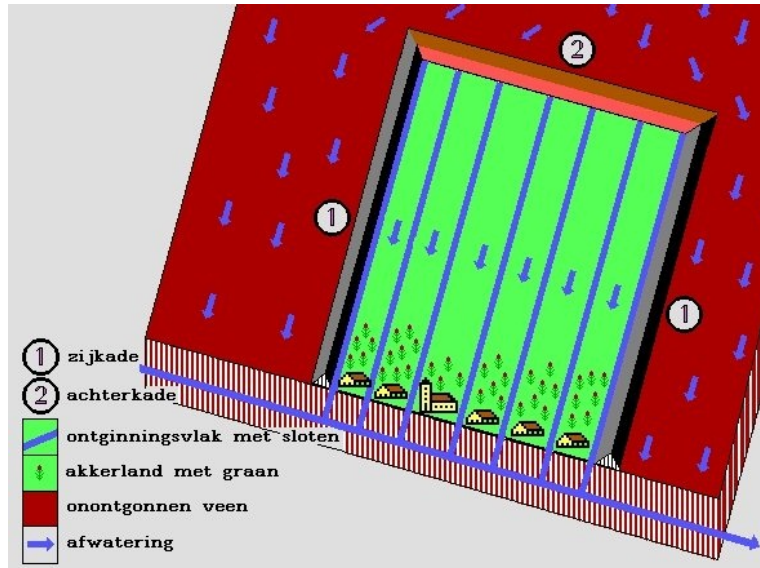
Even opfrissen

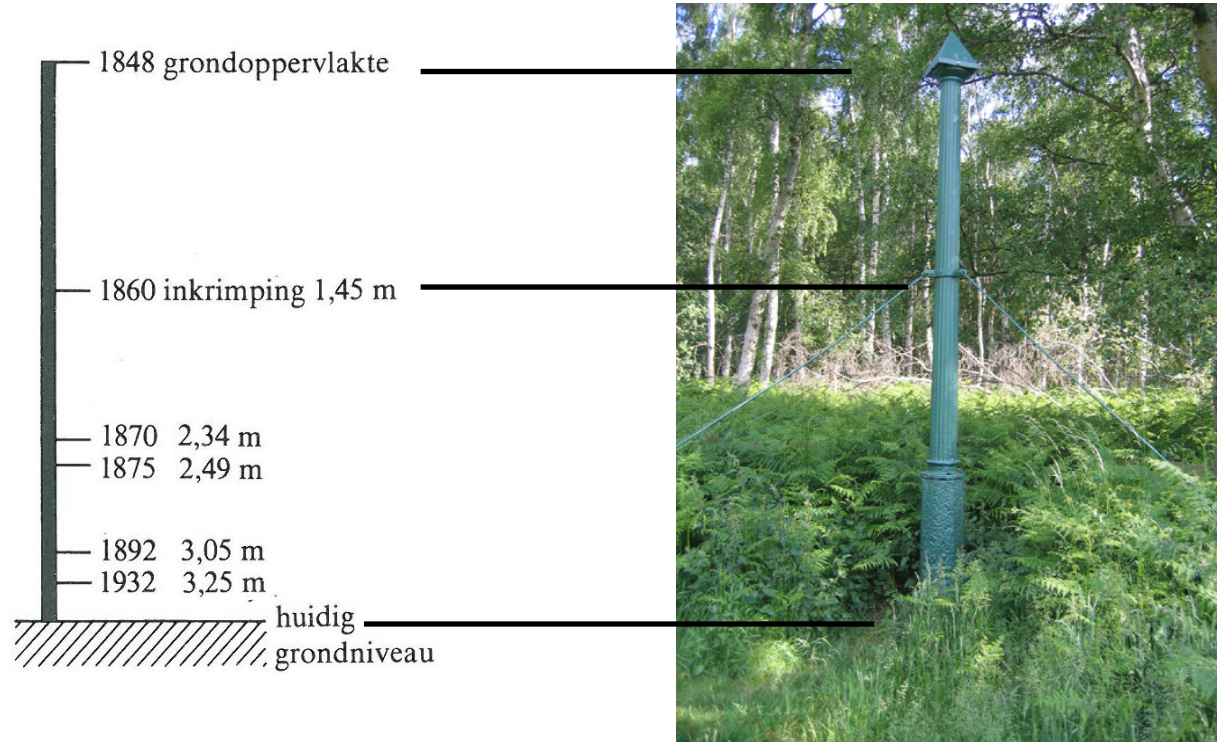
Agrarische veenontginningen

- **Geen turfwinning!!**
- **Ontginning van het veen voor agrarisch gebruik**
- **Late-IJzertijd/Romeinse tijd, maar vooral vanaf de 10^e eeuw**
- **1/4 tot 1/5 deel van Nederland**

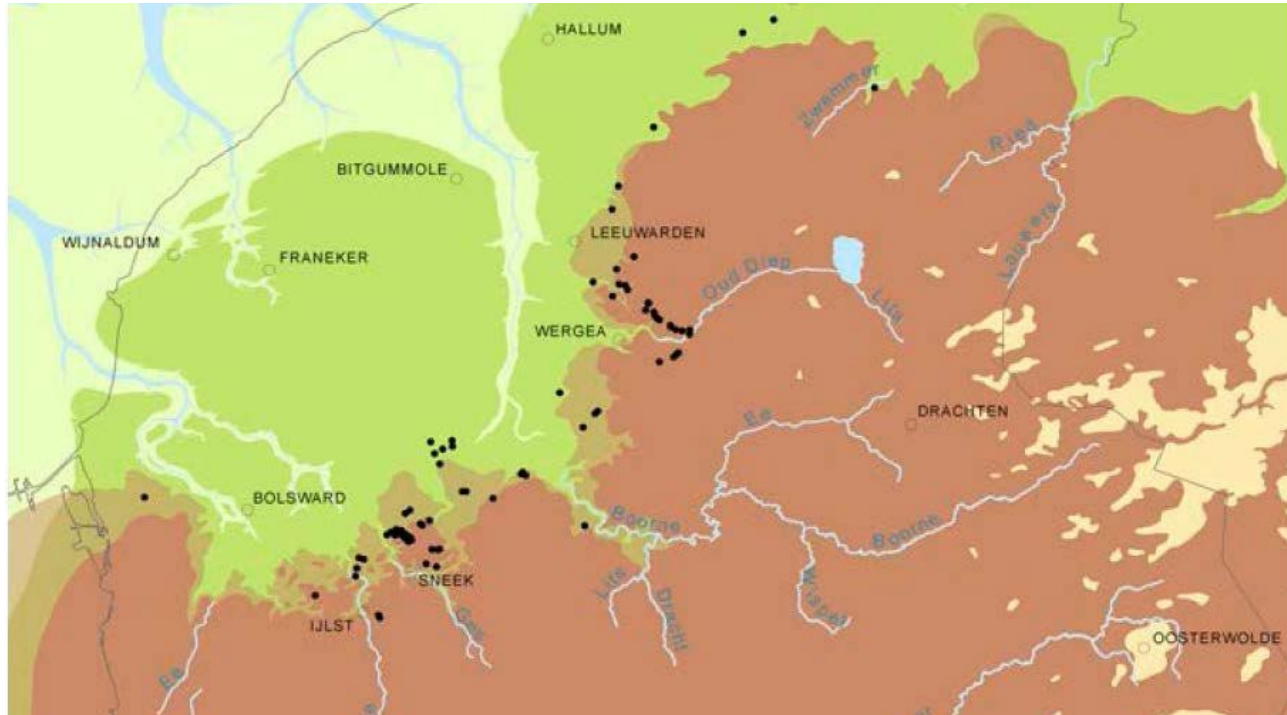
Het veenontginningsprincipe

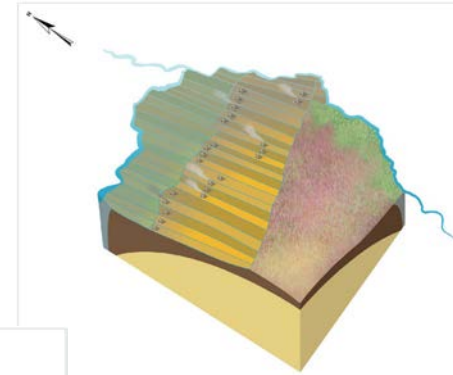
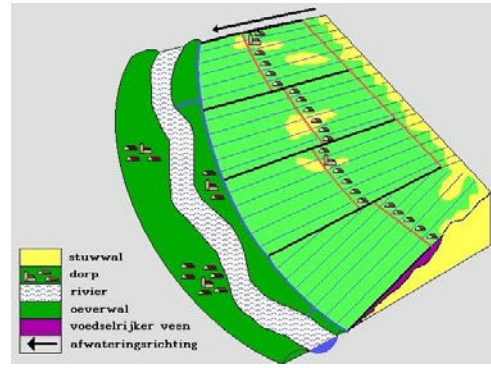
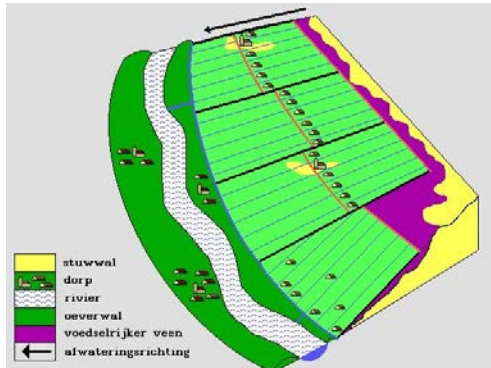
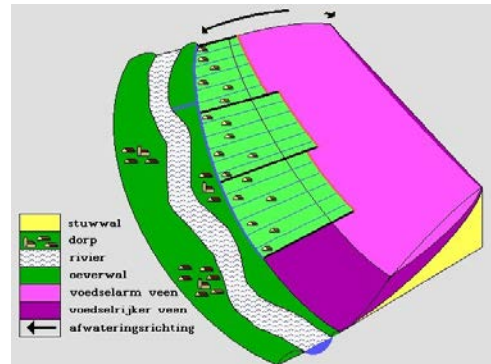
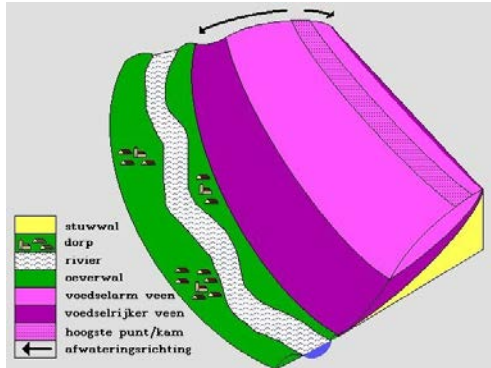
Schuiven of verzuipen

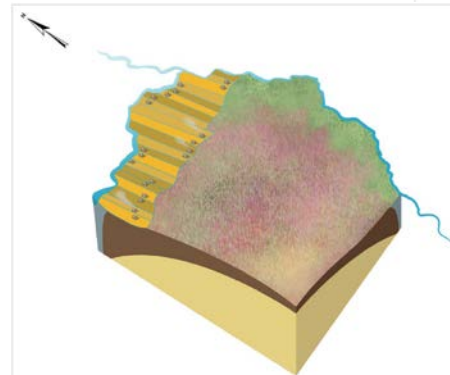
Veenontginningen in de IJzertijd/Romeinse tijd

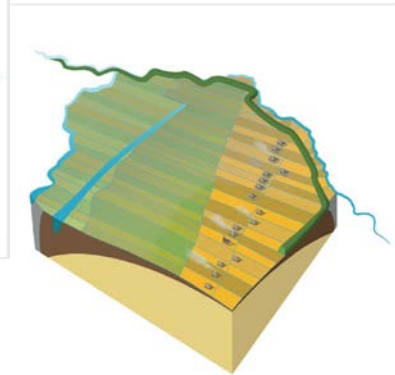
Het bedwingbare veenlandschap

omgeving van Bodewijde stadium 1
reconstructie van de omgeving van Bodewijde (stadium 1, alle oever) profiel van het water door maatschappij
opgezet en het vegetatie van het oeverwal. De rivier was verder het water in de rivier. Op de rivier was er
de laag, er was voldoende grasland behouden. De rivier was de rivier van de rivier van de rivier van de rivier
op het of aan de rivier, maar er was in de rivier. In het oever van de omgeving van de rivier van de rivier
van de rivier van de rivier van de rivier van de rivier van de rivier van de rivier van de rivier van de rivier

afb. 7.27 Verouwing van Bodewijde stadium 2
Schematische reconstructie van de omgeving van Bodewijde (stadium 2, midden stude oever) de omgeving van Bodewijde is van
de rivier van de rivier van de rivier van de rivier van de rivier van de rivier van de rivier van de rivier van de rivier

afb. 7.28 Verouwing van Bodewijde stadium 4
Schematische reconstructie van de omgeving van Bodewijde (stadium 4, rechte oever) de omgeving van de rivier
van de rivier van de rivier van de rivier van de rivier van de rivier van de rivier van de rivier van de rivier
van de rivier van de rivier van de rivier van de rivier van de rivier van de rivier van de rivier van de rivier

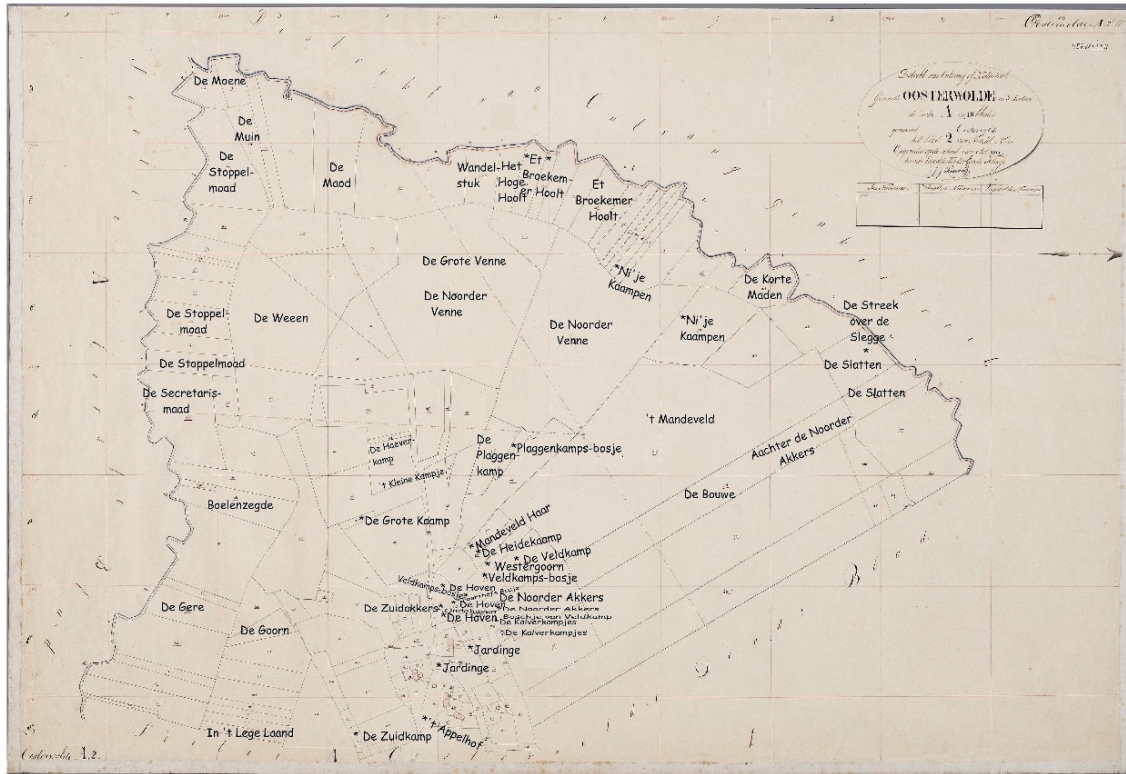
Het digitale kadaster & agrarische veenontginningen

- **Reconstructie van het vroegmiddeleeuwse veenlandschap**
- **Verkavelingsanalyse**
- **De bezitsreconstructie**
- **Archeologie**

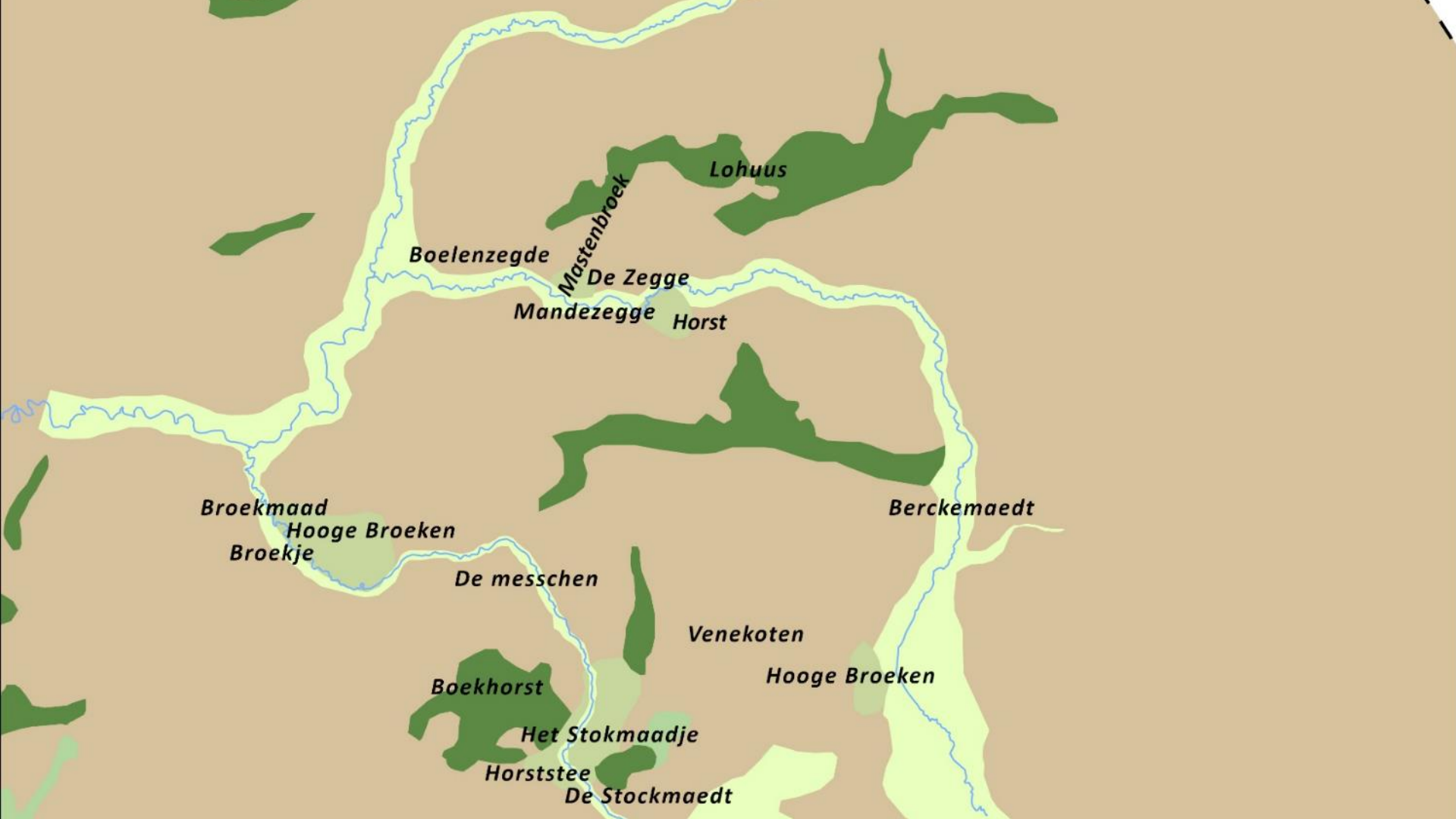

Het digitale kadaster als hulpmiddel voor de reconstructie van het vroeg- en volmiddeleeuwse landschap

Veldnamenboek Oosterwolde

Lohuus

Boelenzegde

Mastenbroek

De Zegge

Mandezegge

Horst

Broekmaad

Hooge Broeken

Broekje

De messchen

Berckemaedt

Venekoten

Hooge Broeken

Boekhorst

Het Stokmaadje

Horststee

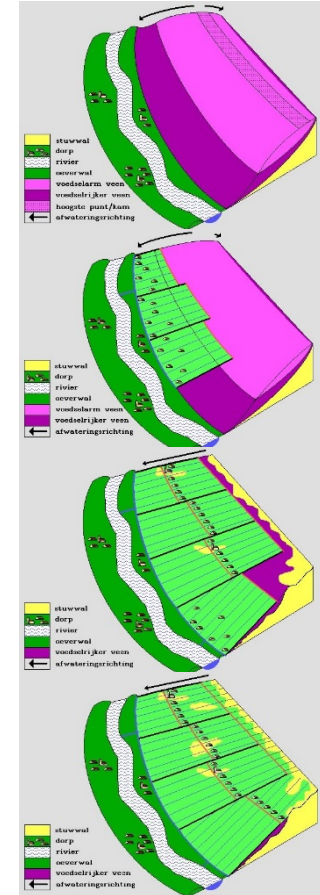
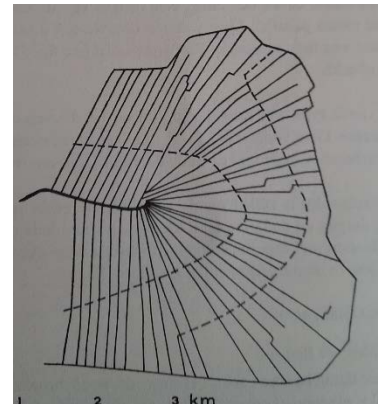
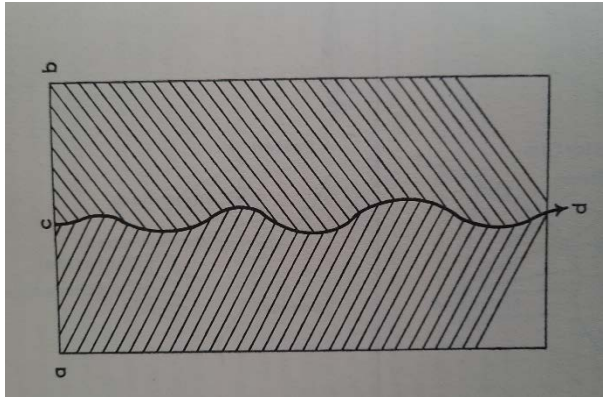
De Stockmaedt

Het digitale kadaster als primaire bron voor een analyse van de historische verkaveling

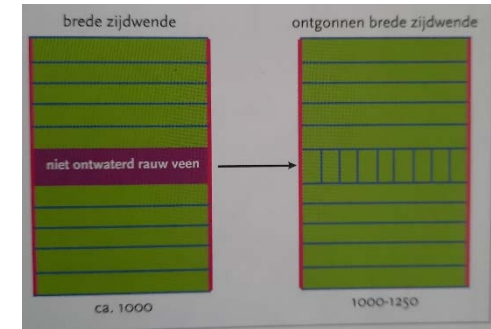
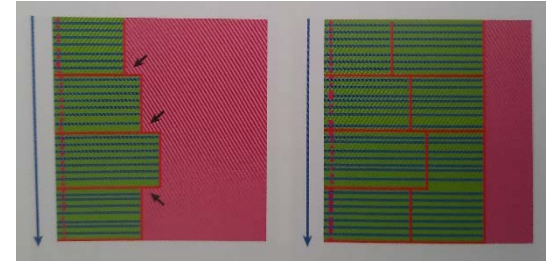
Reconstructie van verkavelingspatronen

- De Cock, Vervloet, Renes, Dirkx, De Bont
- Fysisch-geografisch, historisch-geografisch en morfologisch bepaalde verkavelingstypen en veenontginningsmodellen

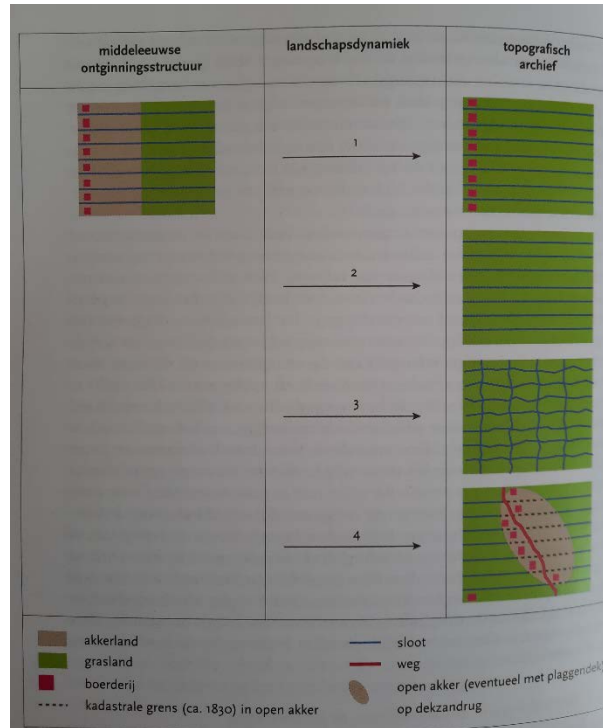

Karakteristieke elementen

- **Ontginningsbasis**
- **Achterkade/zijkade (leidijk)**
- **Nederzettingsas/bajonetaansluiting**
- **Brede zijdwende**
- **Oud kerkhof**
- **Restveen/restwig en spie**
- **Divergerende en convergerende opstrekken**

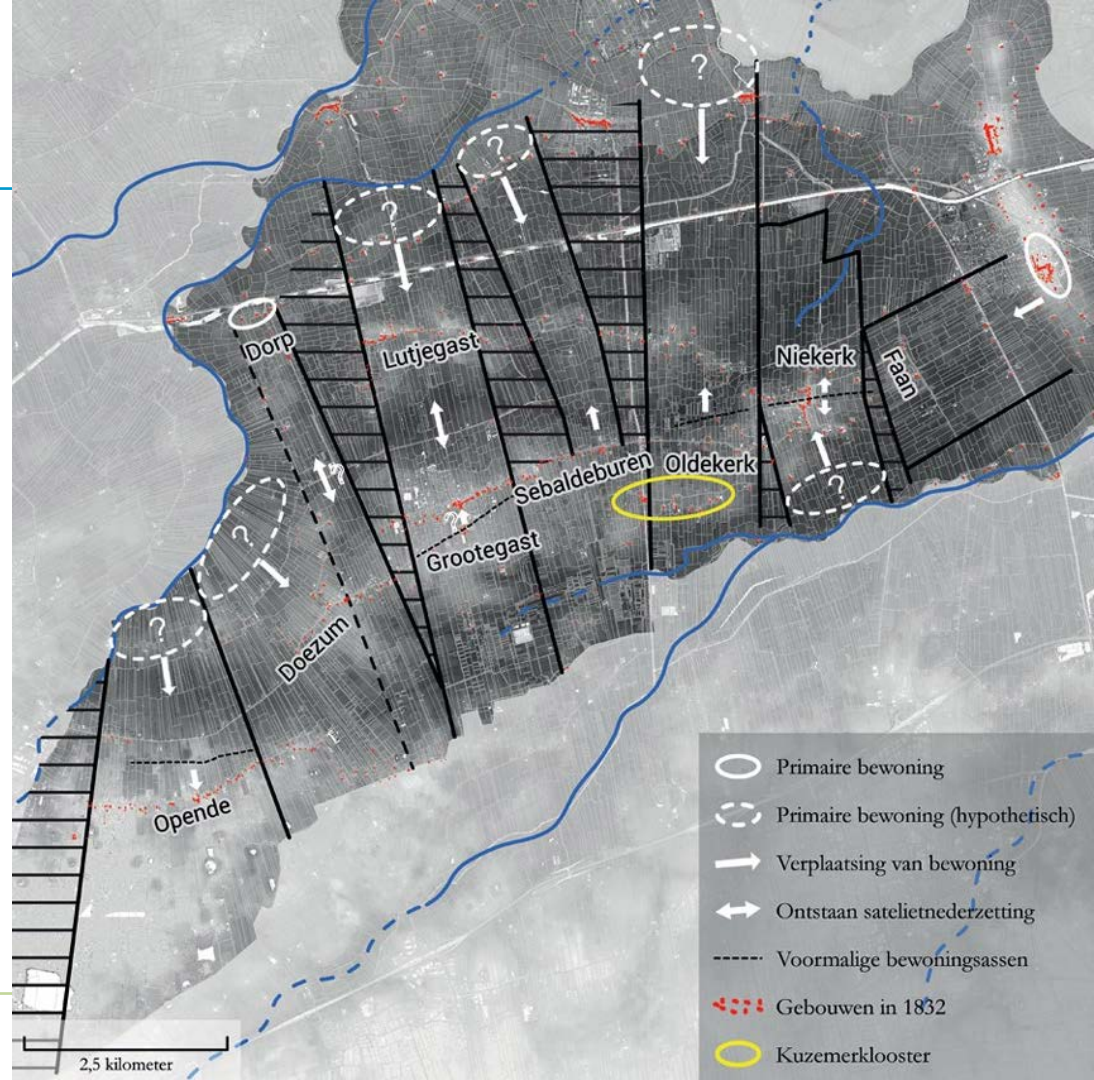

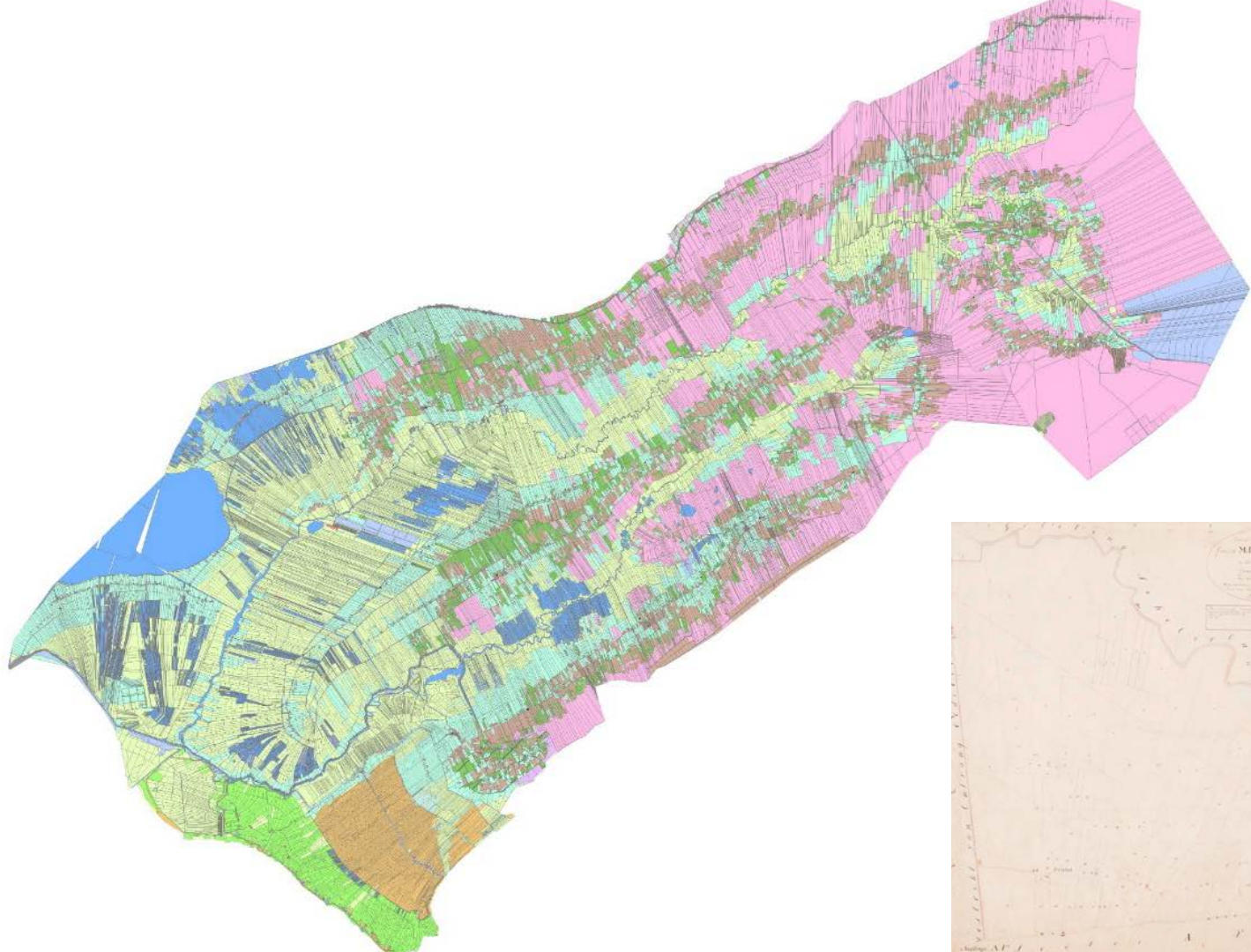
Veranderingen in verkavelingspatronen

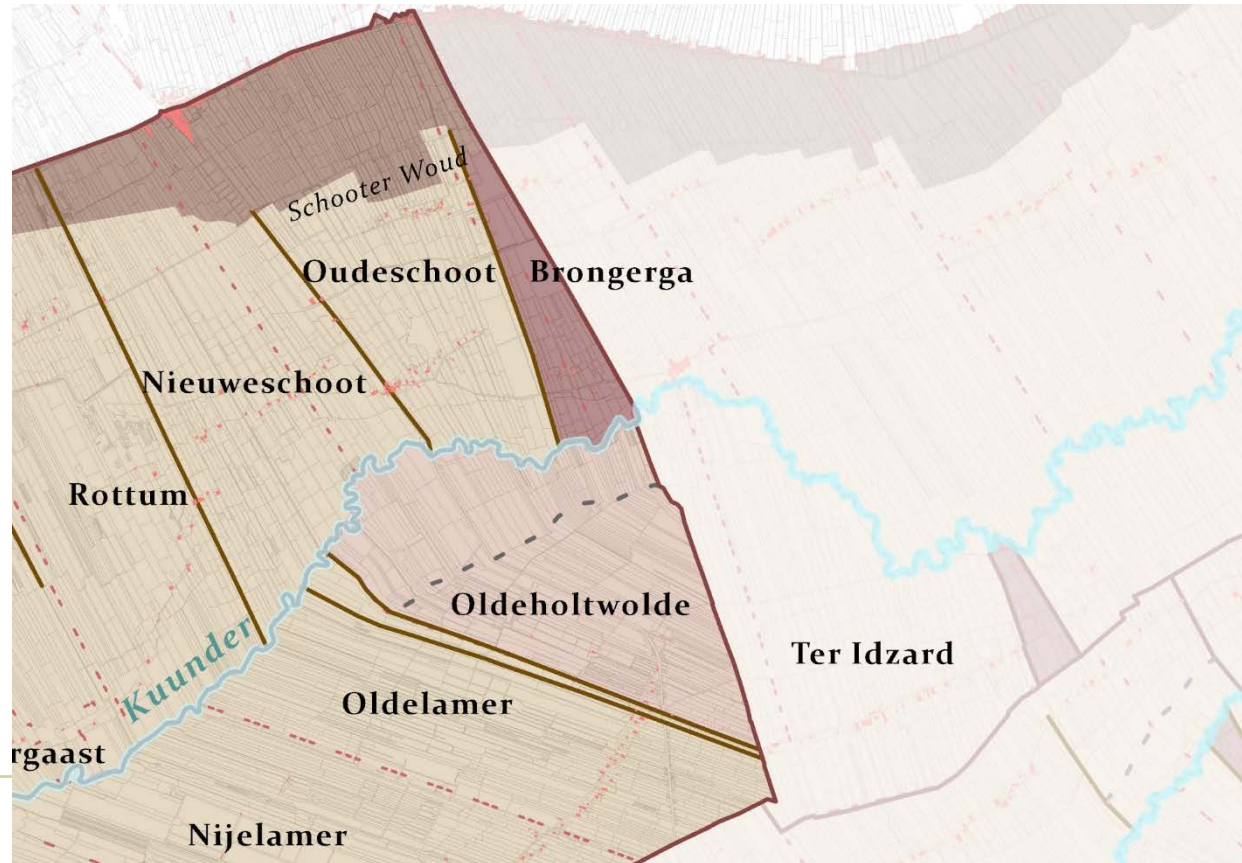
Verkavelingsanalyse

- Proefschrift J. Zomer
 - Paleogeografische reconstructie
 - Archeologie
 - Historisch onderzoek
 - Historisch-geografisch onderzoek

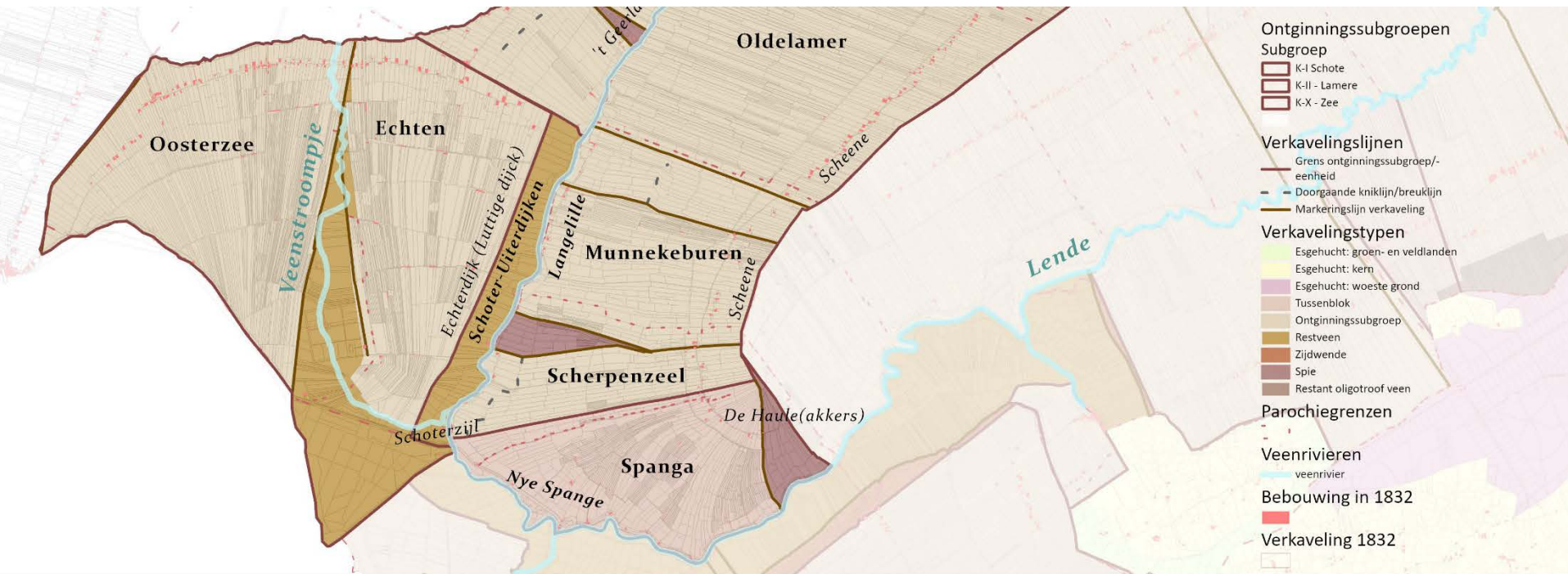

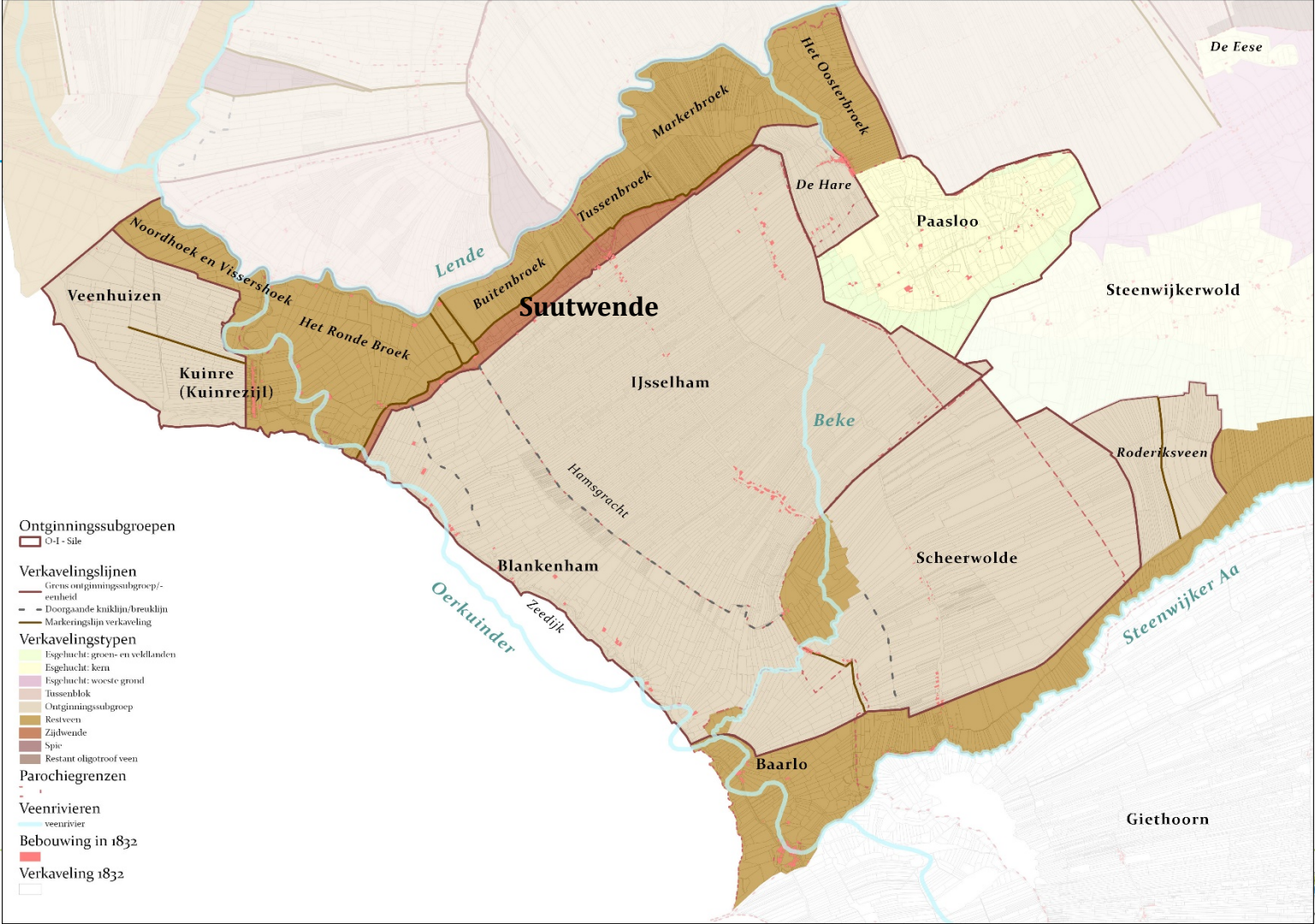

Verkavelingsanalyse

Verkavelingsanalyse

- Ontginningssubgroepen**
 O-I- Site
- Verkavelingslijnen**
 — Grens ontginningssubgroep/- eenheid
 - - - Doorgaande kniklijn/breeklijn
 — Markeringlijn verkaveling
- Verkavelingstypen**
 Esgehuucht: groen- en veldlanden
 Esgehuucht: kern
 Esgehuucht: woestie grond
 Tussenrêk
 Ontginningssubgroep
 Restveen
 Zijdwende
 Spie
 Restant oligotroof veen
- Parochiegrenzen**
 - - -
- Veenrivieren**
 — veenrivier
- Bebouwing in 1832**
 ■
- Verkaveling 1832**
 □

Het digitale kadaster als primaire bron voor de bezitsreconstructie

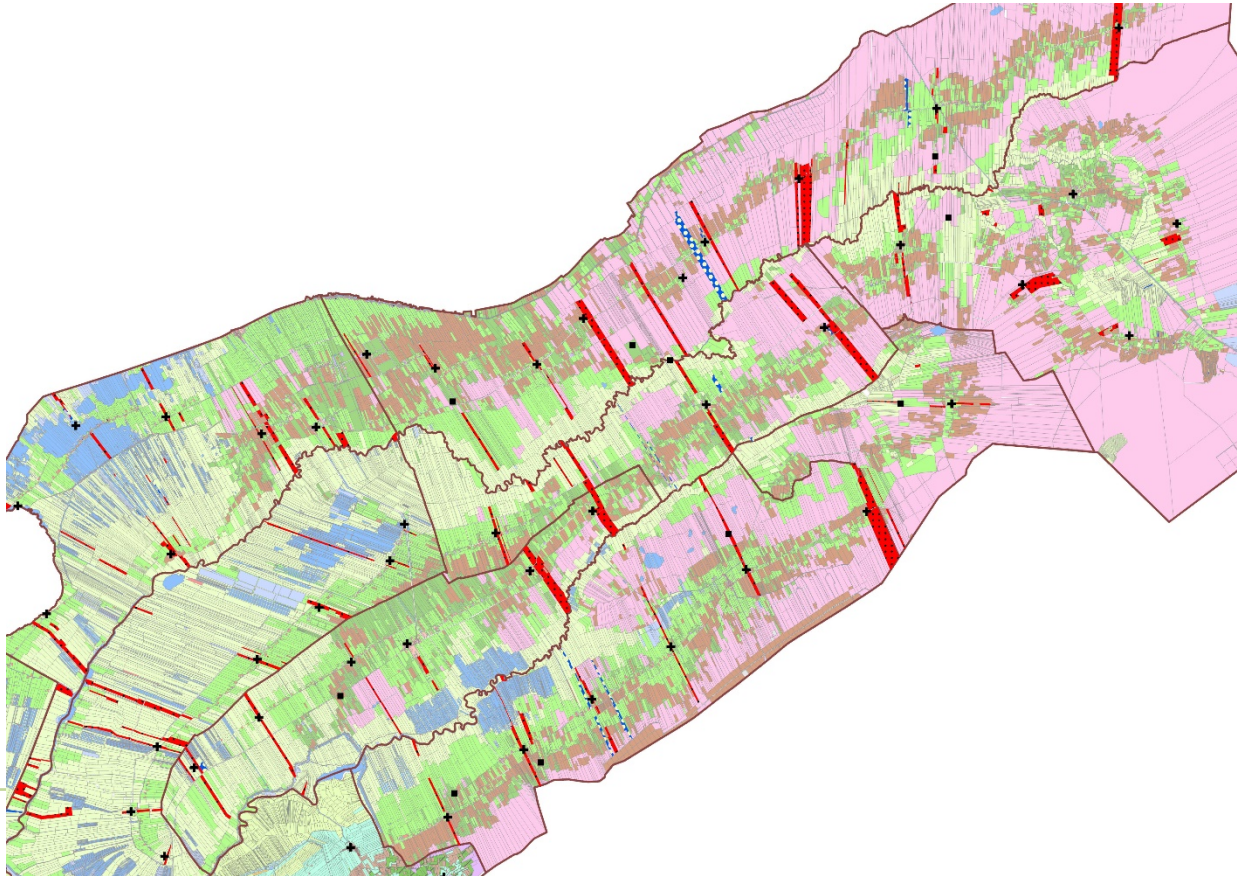
De bezitsreconstructie

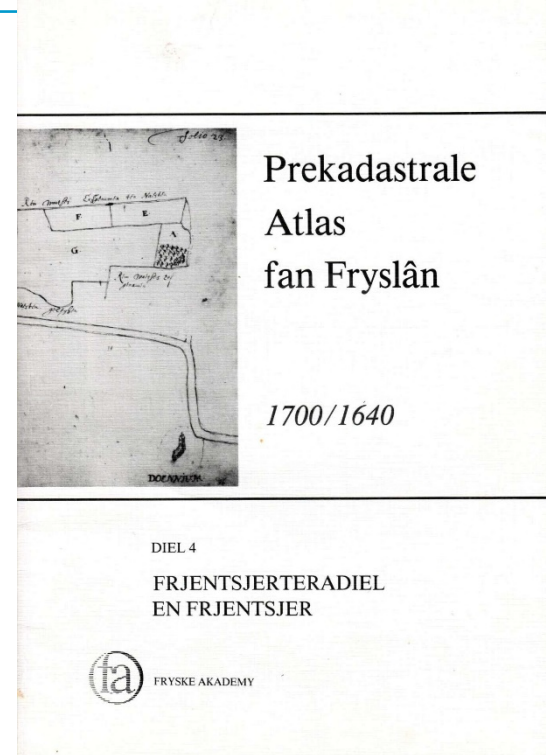
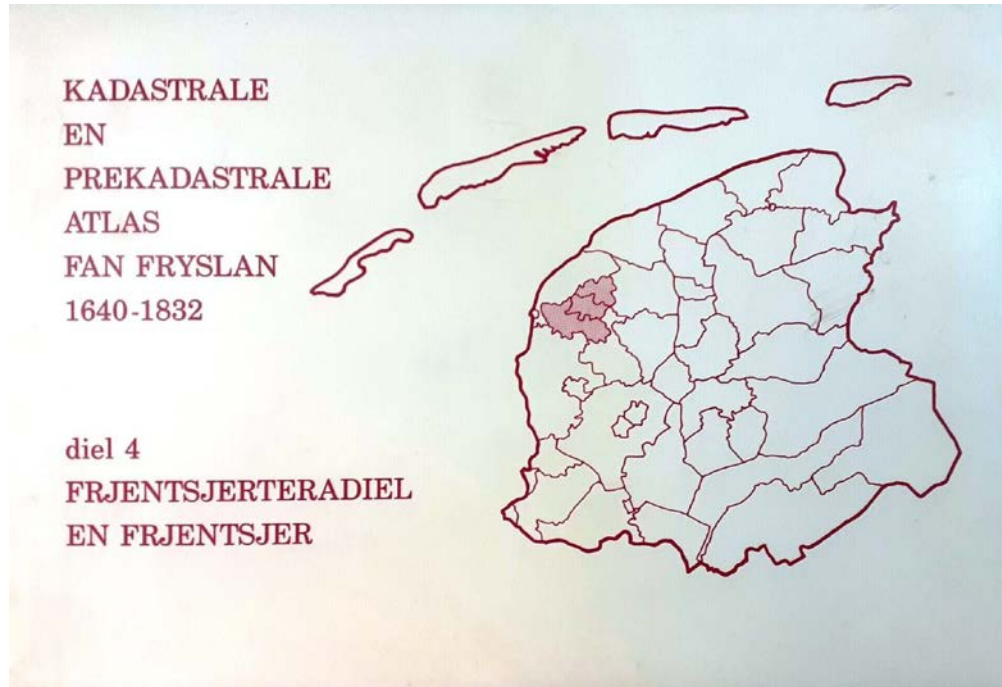
Wol C738 (Kadaster 1832 percelen fryslan)

perceel	Wol C738
naam	Pastorij
voornaam	
beroep	
woonplaats	Oudeholtpade
legger	
soort eigendom	Weiland
inhoudsgrootte	33720
klassering	4
minuutplan	Wolvega C3
afbeelding	Link

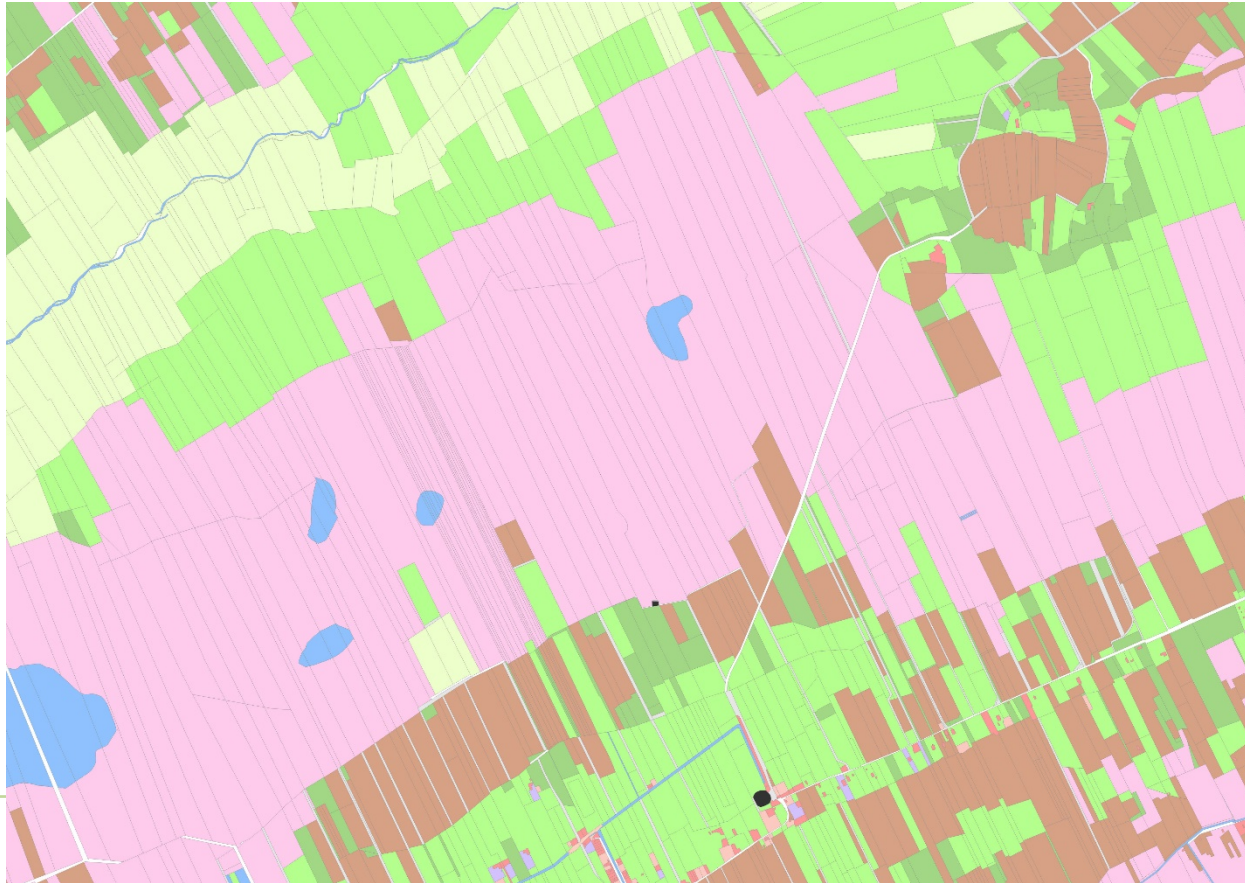
De kerkkavel als belangrijk gidsfossiel

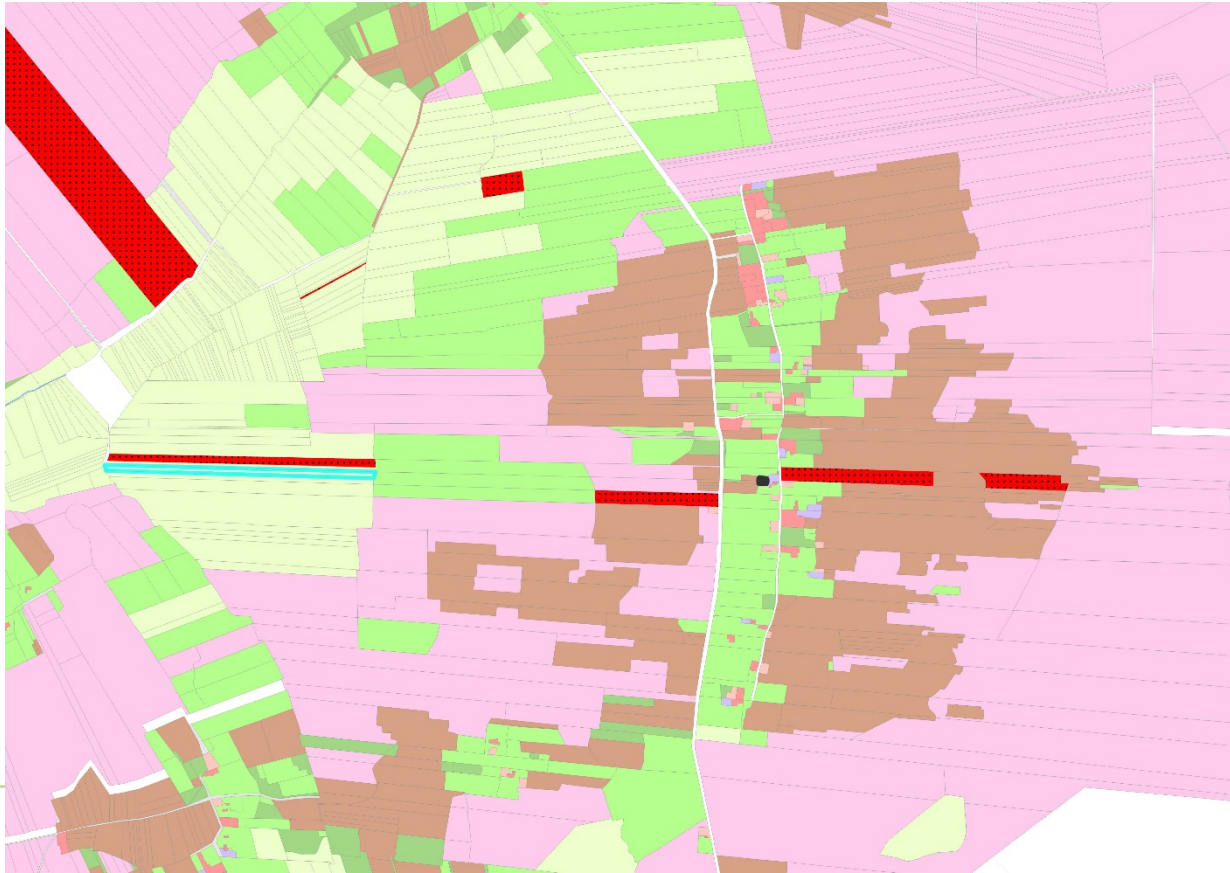
Koppeling met oudere administratieve bronnen

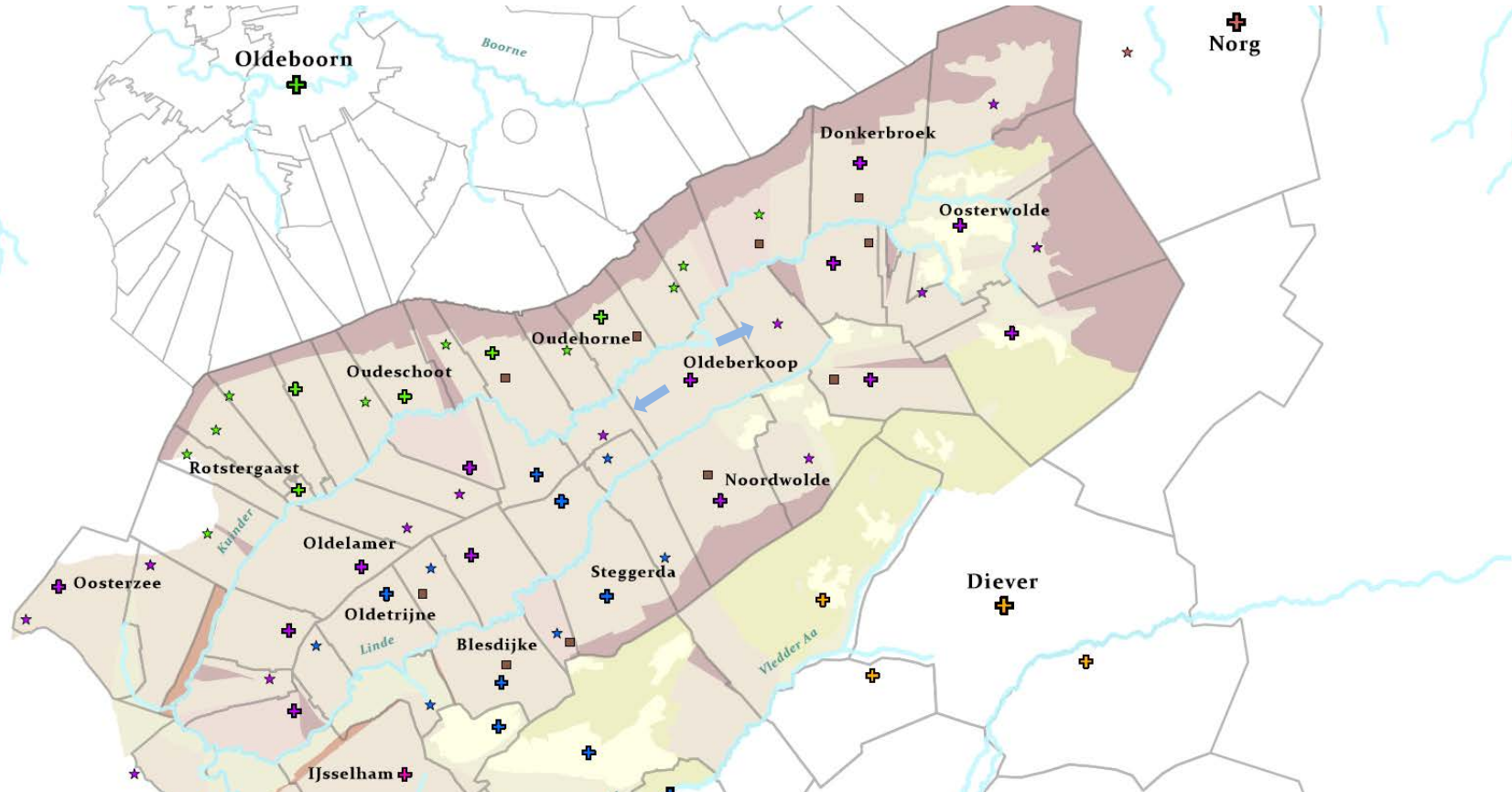
Opschuivende bewoning

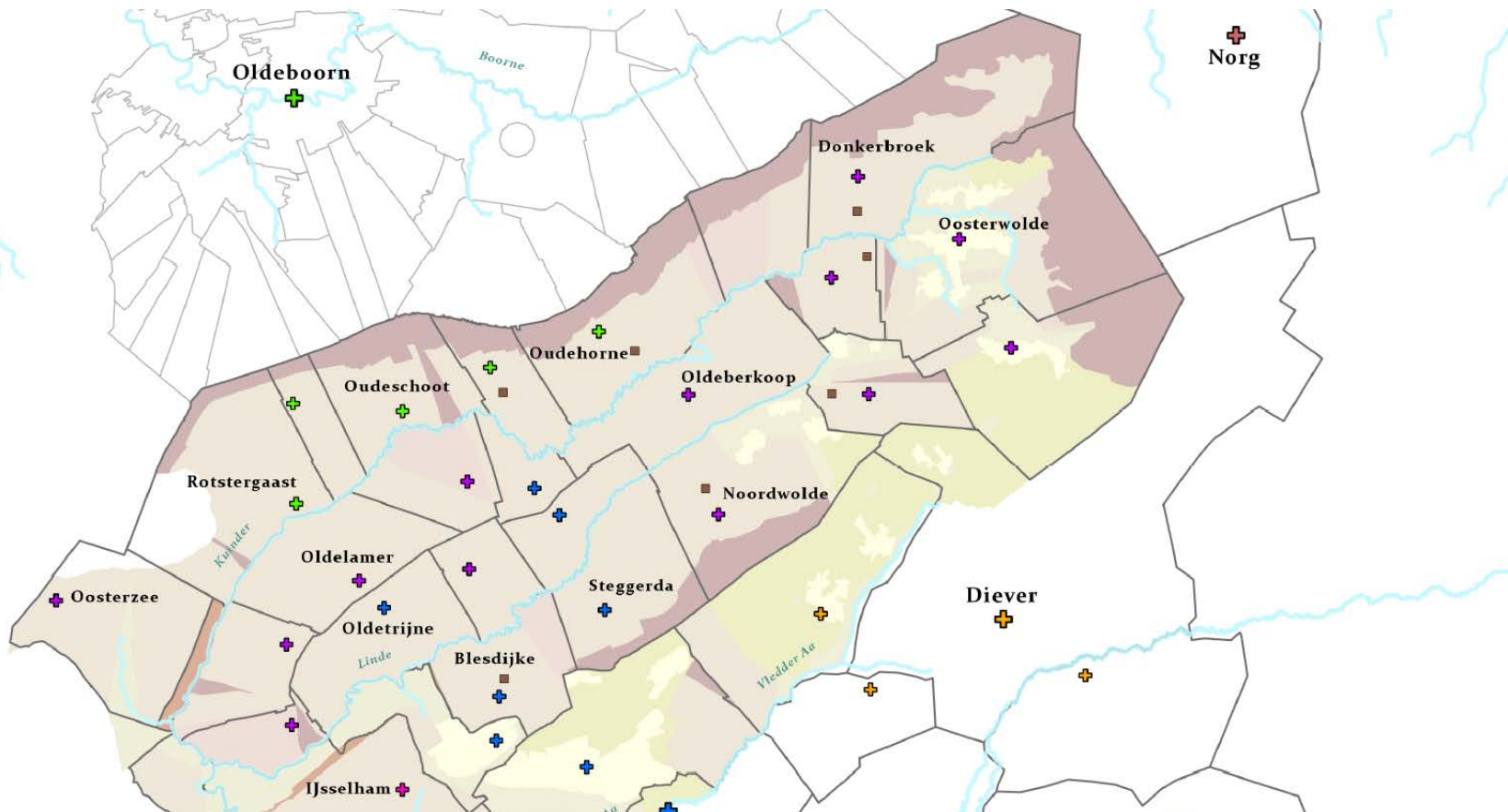
Opschuivende bewoning

Parochievormingsproces

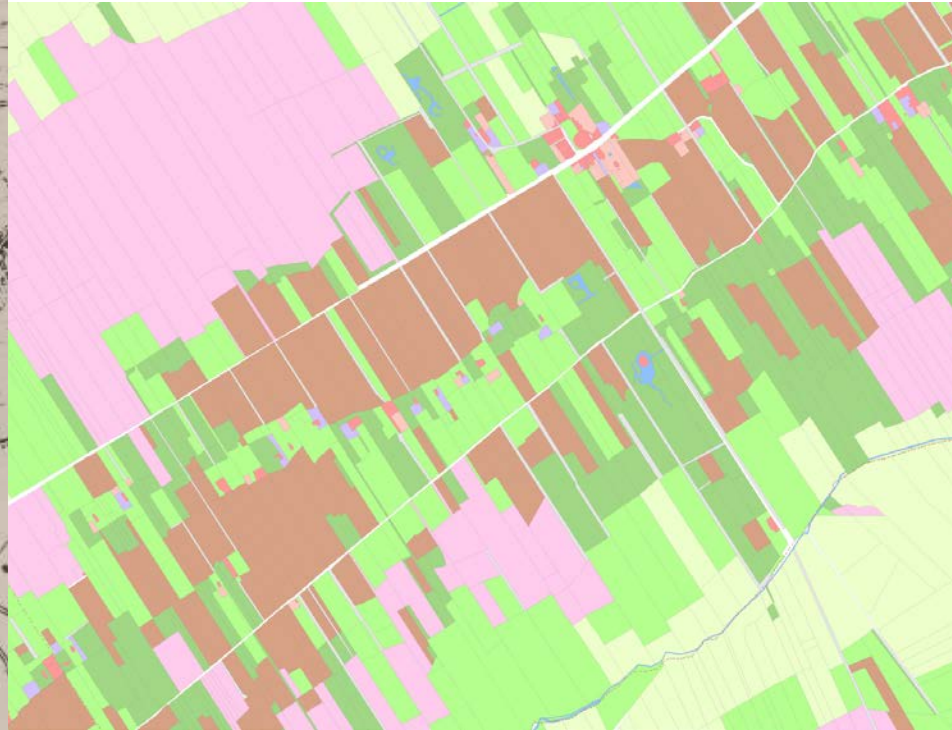
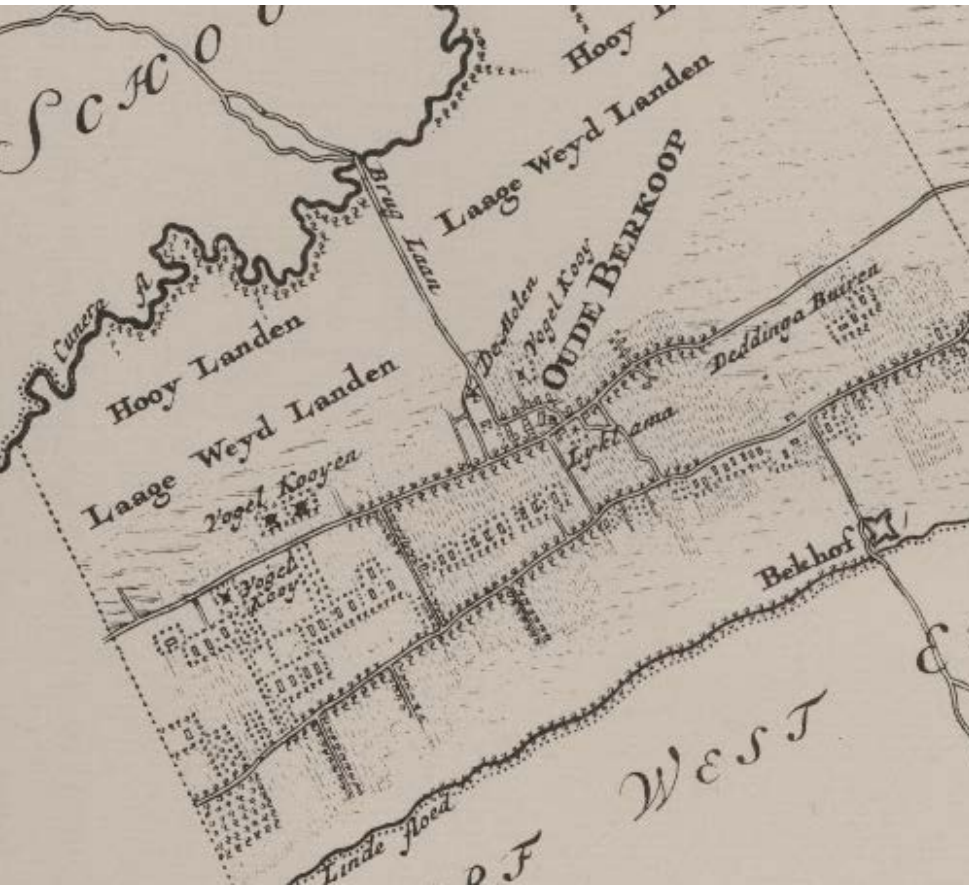
Parochievormingsproces

Het digitale kadaster als onderlegger voor onderzoek naar nederzettingssystemen en middeleeuwse boerderijplaatsen

Ontginningsassen en middeleeuwse erven

Historische nederzettingas

Satellietbeelden zomer 2018

Donkerbroek

Boven Kuunder

Russchen

Oud kerkhof

Kuunder

Friesland

